

Fig. 95.
Tyske Soldatergrave
paa Marnehøiden ved
Noiteuil.
OKW. Archiv.



Fig. 96.
Garnisons Kirkegaard
ved Tempelhof efter
Omlægningen til
Æreskirkegaard.



Fig. 97.
Enlig tysk Soldater-
grav i Løgdistrikt
paa Vestkysten af
Holland. Juni 1940.

mende i Virkeligheden bliver ganske illusoriske.

Saa vel af Hensyn til Kirkegaardene, der gerne skulde have fuld Nytte af Loven, som ikke mindst af Hensyn til Arbejdet med Arbejdsløshedens Bekæmpelse, der bør være saa effektiv som muligt, maa der derfor ske en Ændring i dette Forhold.

Grave fra den 2. Verdenskrig

Idet de Side 57–59 vedføjede Billeder Fig. 93–103 fra Finland, Norge, Frankrig, Tyskland, Holland og Danmark formentlig selv fortæller, hvad der skal siges, kan vi fra andre Lande tilføje:

I *Rumænien* er det forordnet, at der i Bessarabiens Krigsomraader indrettes Soldaterkirkegaarde for Tyskere og Rumænere; efter Færdiggørelsen overdrages de til de lokale Menigheder.

I *Lithauen* bliver der indrettet 16 tyske Soldaterkirkegaarde; Kaunas Soldaterkirkegaard anlægges paa en smuk Bakke, og man er andetsteds i Lithauen begyndt at flytte de enkelte Faldne til Soldaterkirkegaardene. De provisoriske Kors erstattes med den forordnede Type (se Fig. 17 S. 12).

I *Polen* indviendes den 9. November i Kredshovedstaden Plawy en nyanlagt Æreskirkegaard; den ligger i et Skovbryn, omgivet af Fyrretræer; efter Indvielsen overgaves den til NSDAP's Varetægt.

Ogsaa *Sverige* har faaet sine fremmede Soldatergrave; lige før Jul afholdtes der i Pålsjö ved Helsingborg en Højtidelighed ved Gravene for 3 engelske Flyvere, der Aaret før var styrtet ned. Den engelske Koloni var tilstede.

I *England* har man under Trykket af Invasionsmulighederne fjernet Gravstenene fra i hvert Fald Sydenglands Kirkegaarde, saa Fremmede ikke kan identificere dem.

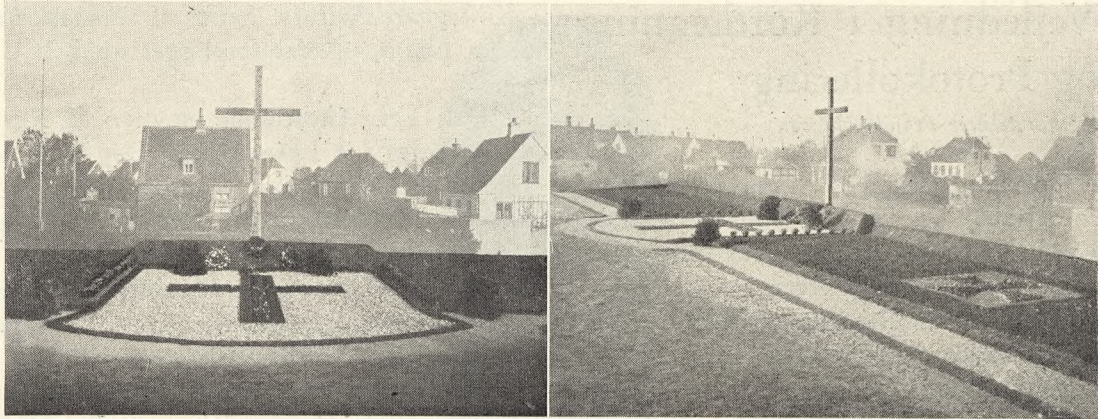


Fig. 98-99.
Fællesgrav for tyske
Soldater, begravet
6. 9. 1940 i Frederiks-
havn.

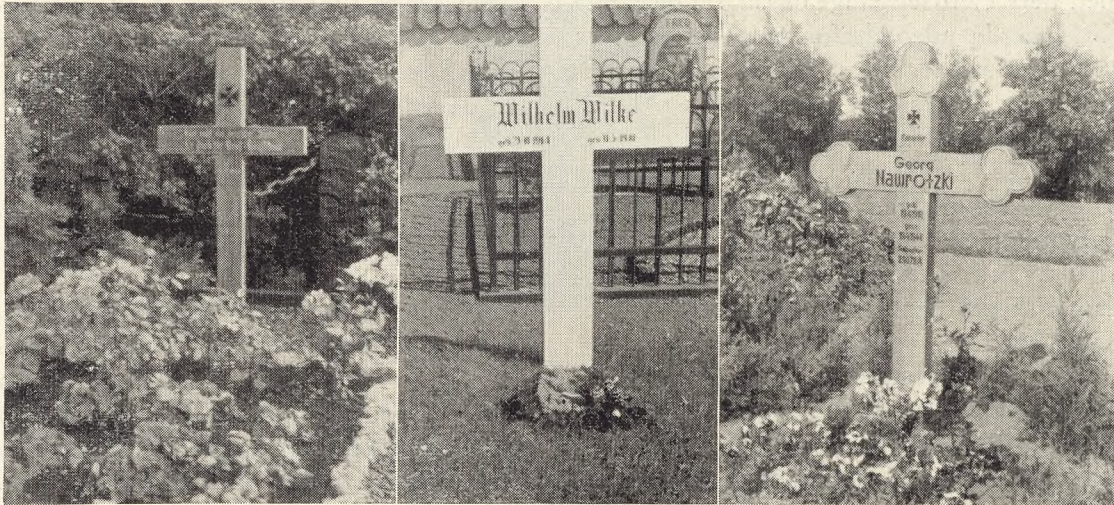


Fig. 100-102.
Velplejede tyske
Grave med forskellige
Typer af Gravkors;
fra venstre i Skagen,
Hornbæk og Kolding.



Fig. 103.
Kirkegaard
med Flyvergrave ved
Kanalkysten.
Foto: 27. 11. 1941.
60935 f.

Fredningsperiode. Det er en Kendsgerning, at normalt fornyes i Byerne 70–80 pCt. af Gravstederne, naar den første Fredningsperiode er udløbet, – paa Landet sker dette ofte i endnu højere Grad. Dette er et godt Tegn paa Befolkningens Pietet og Kirkegaardskultur; men det stiller som oftest større Krav til Jord, end man gør sig klart, og dette Forhold er iøvrigt en af Forklaringerne paa de talrige Udvidelser af Landets Kirkegaarde.

Men Menighedsraadene maa skynde sig, hvis de ikke skal forspilde deres Chancer; thi Byplanerne skal indsendes til Godkendelse af Indenrigsministeren inden den 29. April 1943. Man kan maaske have det Haab, at en og anden Kommune har faaet Udsættelse, – og hvis Menighedsraadet har noget at indvende imod Kommunens Dispositioner, maa det kræve søgt Dispensation fra Indleveringsfristen, saa Sagen kan bringes i Orden. Thi disponerer Kommunen imod Menighedsraadets Interesser og Ønsker, vil alt for meget kunne blive slaaet i Stykker. Og Menighedsraadet har jo stadigvæk Pligten til at skaffe Plads til alle Sognets Døde, – det har Kommune- og Sogneraadene ikke.

Grave fra den 2. Verdenskrig

Krigene er gaaet videre i 1941 og 1942, og de fortsætter i 1943, – selv om vi dog samtidigt maa kunne regne med stadig at komme et Skridt nærmere imod Freden. I Alverdens Lande (neutrale eller krigsførende) er der gravet nye Grave for civile, militære eller maritime Krigsofre, og selv i Lande, hvor der iøvrigt er indtraadt Vaabenstilstand, er der vokset nye Krigskirkegaarde frem. Heller ikke vort Land har været sparet derfor.

I Danmark har Krigsoperationer og Krigsulykker til Lands, til Vands og i Luften givet os mangfoldige Krigsgrave, fordelt paa en Mængde Kirkegaarde. Engelske Grave (navnlig Flyvergrave) er blandt andet kastet

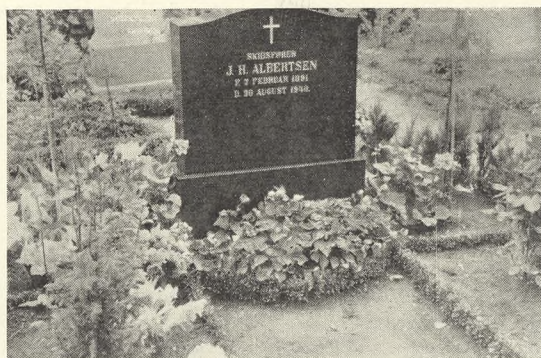


Fig. 225.
Kaptajn J. H. Albertsens Grav i Ærøskøbing.
Foto: J. Th. 1942.

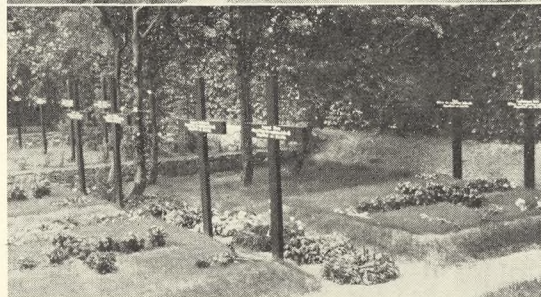


Fig. 226-27.
Engelske Flyvergrave i Odense.
Foto: J. Th. 1942.



Fig. 228.
Engelske Flyvergrave i Aabenraa.
Foto: C. J. Bech.

i Aabenraa (se Fig. 228), i Esbjerg (Fourfelt), Furreby, Kalundborg, Lemvig, Mersløse, Odense (se Fig. 226–27), paa Rømø (se Fig. 232), i Skagen (se Fig. 231), i Tranbjerg paa Samsø og i Tønder, foruden de tidligere i »V. K.« omtalte og afbildede

Fra venstre Fig. 229.
Tysk Marinegrav i
Helsingør. Fig. 230.
Tysk Soldatergrav i
Skagen. Fig. 231. En-
gelsk Flyvergrav i
Skagen, og Fig. 232.
Engelsk Flyvergrav
paa Rømø.



Tilvenstre Fig. 233-34.
Tyske Marinegrave
i Stege.



Tilhøjre Fig. 236.
Kirkegaard med en-
gelske og tyske Grave
ved Fjällbacka i
Sverige.



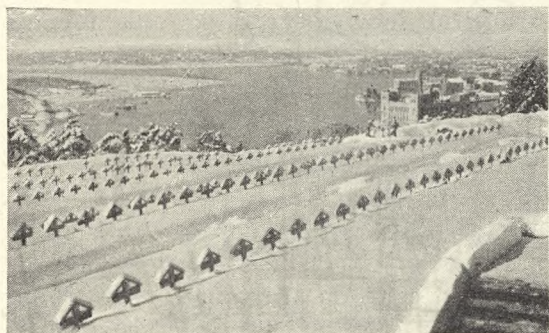
Fig. 235.
Tysk Soldatergrav
i Skagen.

Grave (se XIII S. 109–10 og 124). Mindes-
mærker er rejst paa tidligere Faldnes Grave
fra den 9. April (saaledes paa Brandmand
Jørgen Lorentzens Grav i Kliple) og i Hø-

spitalskirkens Haveanlæg i Haderslev (se
Fig. 237). Af Grave for de andre Civile bring-
er vi Billedet af Kaptajn *Albertsens* Grav
i Ærøskøbing (se Fig. 225), ligesom vi bring-
er Billedet af den Mindesten, der rejstes,
hvor de 3 Grænsegendarmene *A. S. Albertsen*,
J. P. Birk og *A. A. Hansen* faldt paa
deres Post ved Viadukten i Padborg (se Fig.
238). Stenen bærer en Engel af Billedhug-
geren *Bomand Frank* og en Indskrift af Fru
Hansigne Lorentzen, der lyder:

Trofast satte I Livet til
med Eders Kald i Pagt.
Hav Tak fra Fædreland og Folk
for trofast Grænsevagt.

En Canadier er jordet paa Svinø Kirke-
gaard. De tyske Faldne og Lazaretdøde er
navnlig samlet paa Kirkegaardene i Aalborg,
Egvad (se Fig. 240), Skagen (se Fig. 230 og
235), Stege (se Fig. 233–34) og Værløse,
og i Store-Hedinge blev den 16. Septem-
ber jordet en ukendt, fremmed Soldat, hvis
Lig var drevet i Land paa Stevns.



I Sverige blev der i Juni 1942 begravet tyske Soldater saavel i Barsebäck som i Trelleborg, og i Bohuslen er der gravet Soldatergrave for Tyske og Engelske paa Tjörn, ved Käringö, Morlanda og Fjällbacka (se Fig. 236 Side 110), — desuden paa Sigilhult Kirkegaard ved Uddevalla.

I Norge er den tyske Soldaterkirkegaard paa Ekeberget (Oslo) nu færdig (se Fig. 239 her ovenfor).

I Finland er den 17. Maj gjort til Helte-Mindedag, og danske Pressefolk var ifjor med ved Kransenedlæggelserne ved Gravene. Heltekirkegaarden i Helsingfors har faaet rejst et mægtigt Trækors som Vartegn over Gravene, — og nye Ofre har gjort, at denne Kirkegaard har maattet udvides.

Fra et Besøg i Petroskoj i Fjern-Karelen (Øst-Karelen) berettes i »Politiken« for 24. 10. 41 følgende:

»Den gamle Kirkegaard benyttes stadig og er velbevaret. Paa Indgangsporten staar en Plakat med Paabud om ikke at krænke Gravfreden. Her staar græsk-katolske Kors Side om Side med rødmaalede Pæle med



Øverst tilvenstre Fig. 237. Afsløring af Mindesmærke for de i Haderslev faldne Danske (9. 4. 40). Nordisk Pressefoto.

Tilhøjre Fig. 238. Mindesten for de faldne Grænsegendarmere (Padborg).

Nedenfor tilvenstre Fig. 239. Soldaterkirkegaard paa Ekeberget i Oslo.



Fig. 240. Tysk Flyvergrav paa Egvad Kirkegaard (Nr. Horne Herred).

Sovjetstjerner. Gravene er af russisk Type, enten bestaar de af mange Lag Græstørv, stablet oven paa hinanden, eller af et Blomsterbed, kranset af murede Sten. Paa mange

af Korsene, der for største Delen er af Træ, men somme Tider af Støbejern, er der bag Glas indsat Fotografier af de Afdøde, og det myldrer med smagløse, kunstige Blomster. Kun nogle faa røde Helte har deres særlige Begravelsesplads inde midt i Byen med fuldt op af røde og sorte Baand og talrige Blomster paa deres Grave. De menige Bolsjeviker har fulgt Fædrenes Stil og blot erstattet Korset paa Graven med en Stjerne.

Medens jeg besøgte Kirkegaarden, fandt der en Begravelse Sted, den tristeste, jeg har set i mit Liv. Der var hverken Præst eller Følge, kun en Far og en Mor, der begravede deres lille Barn. Faderen gravede selv Graven, saa Sveden trods Kulden haglede ned ad ham. Moderen sad ved Siden af med den lille Barnekiste. Laaget havde hun taget af, saa hun lige til det sidste kunde betragte det lille voksgule et eller to Aars Barn, der laa der i sit stiveste Puds, i hvid Kjole og med en stor blaa Sløjfe om Halsen. Hun bøjede sig ned og rettede paa det blaa Baand, for at Barnet kunde tage sig saa smukt ud som muligt, inden det nu uden nogen som helst Ceremoni blev lagt ned i Graven.

Livet gaar videre, ogsaa blandt Petroskojs civile Beboere. Men det synes næsten unaturligt, naar Døden kommer paa denne Maade uden Kugler, Granater eller Bomber.

Fra Tyskland foreligger Beretninger om Forholdene under Offensiven imod Rusland, hvoraf følgende Linjer skal gengives («Politiken» 8. 4. 42):

»Tøvejret medfører altsaa store Vanskeligheder. Det har givet Tyskerne et makabert Problem. Naar Sneen smelter, kommer Ligene af de faldne russiske Soldater til Syne. I Tusindvis og atter Tusindvis afdækker den smeltende Sne de Døde, og dermed opstaar et alvorligt hygiejnisk Problem, som maner til største Forsigtighed. Risikoen for Epidemier vokser jo i

samme Grad, som Temperaturen stiger.

Tyskerne har indsat særlige Formationer, der ikke har andet at gøre end at samle og begrave døde Russere. Dag efter Dag gaar de over Markerne og gennem Skovene med deres Spader, graver i Jorden og lader Ligene af de fjendtlige Soldater forsvinde. Paa sine Steder har Gravene med døde Menneskelegemer en Udstrækning paa flere Kilometer, meddeler man. Endvidere har man iagttaget et stort Antal 16–17 Aars Drengene blandt de døde Soldater, og ved Siden af dem gamle Mænd paa over 60 Aar.

I Fagbladet »Der Friedhof« (Nr. 7) skildres det, hvorledes der indrettes Æreskirkegaarde under Felttoget i Rusland og i samme Blads Nr. 1 for 1943 fortælles det, hvordan man har truffet den Beslutning at lade Jødekirkegaarden i Kiew ligge som et fredet Omraade, der er tænkt at skulle være et Dokument for »Verjudung des Bolschewismus« og for »Jødernes Skamløshed«.

Om Reglerne for Brugen af Æreskirkegaardene i Tyskland beretter »Berl. Aften« under 5. 8. 42 følgende:

»Ifølge nu offentliggjorte Regler er dog ikke blot Soldater berettiget til at blive begravet paa disse Steder, men f. Eks. ogsaa Mænd af Vaaben SS og Rigsarbejdstjeneren, saafremt disse er døde under deres Indsats eller grundet paa Saar eller Sygdom, som de har paadraget sig under deres Tjeneste. Ogsaa Civile, der er blevet dræbt, f. Eks. ved Luftangreb, kan, hvis de Efterladte ønsker det, blive begravet paa Æreskirkegaarde. Dette gælder dog ikke Jøder. Hvis der paa Civiles Grave skulde ønskes anden Gravsten end Jernkorset, er det tilladt at lade denne Sten forsyne med et Jernkors.

Tegnet paa Gravene i Hjemlandet er ligesom paa Soldatergravene ved Fronten Jernkorset af 1939 – altsaa med Hagekorset. Omkostningerne ved den egentlige Begravelse bliver udredet af Militæret, og hvis de Efterladte har haft Udlæg, vil disse blive erstattet.